

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ПЕРША СЕКЦІЯ

СПРАВА «МАШНІ ПРОТИ РУМУНІЇ»

(MASZNI c. ROUMANIE)

(Заява № 59892/00)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

21 вересня 2006 року

ОСТАТОЧНЕ

21.12.2006

Це рішення набуває статусу остаточного на підставі пункту 2 статті 44 Конвенції. Воно може підлягати редакційним правкам.

У справі «Машні проти Румунії»

Європейський суд з прав людини (перша секція), засідаючи Палатою, до складу якої увійшли:

пан С.Л. Розакіс (C.L. Rozakis), *Президент*,

пан Л.Лукайдес (L. Loucaides),

пані Ф.Тюлкенс (F. Tulkens),

пан С.Бірсан (C. Bîrsan),

пані Н.Важіч (N. Vajić),

пан А.Ковлер (A. Kovler),

пані Е.Штайнер (E. Steiner), *судді*,

і пан С.Нільсен (S. Nielsen), *секретар секції*,

Після обговорення за зачиненими дверима 31 серпня 2006 року,

Виносить таке рішення, що було прийняте того ж дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато на підставі заяви (№ 59892/00) проти Румунії, яку подав до Суду 14 жовтня 1999 року громадянин цієї Держави, пан Марсел Машні (далі - «заявник») відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція).

2. Заявника представляв пан Дорін Андронік, адвокат з Сучави. Румунський уряд (далі - Уряд) представляла його Уповноважений, пані Р. Різою, потім пані Б. Рамашкану, з Міністерства закордонних справ.

3. Заявник стверджував, що розгляд його справи у військових судах не відповідав вимогам пункту 1 статті 6 Конвенції через недодержання останніми гарантій незалежності та безсторонності. Він також стверджував, що скасування поліцією його водійського посвідчення становило собою друге покарання, накладене за одні і ті самі факти, на підставі яких військові суди винесли щодо нього обвинувальний вирок за порушення правил дорожнього руху.

4. Заяву було передано на розгляд другої секції Суду (пункт 1 правила 52 Регламенту). У рамках секції, палата, якій було доручено розгляд справи (пункт 1 статті 27 Конвенції), була призначена відповідно до пункту 1 правила 26 Регламенту.

5. Ухвалою від 28 вересня 2004 року Палата оголосила про часткову прийнятність заяви.

6. Як заявник, так і Уряд подали письмові зауваження по суті справи (пункт 1 правила 59 Регламенту).

7. 1 листопада 2004 року Суд змінив склад секцій (пункт 1 правила 25 Регламенту). Дану заяву було призначено до розгляду у першій реорганізованій секції (пункт 1 статті 52).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

8. Заявник народився у 1969 році та проживає в Сучаві.

A. Призупинення дії водійського посвідчення заявника і кримінальне провадження стосовно нього

9. 29 травня 1997 року місцева поліція Сучави призупинила дію водійського посвідчення заявника, працівника комерційного підприємства на посаді торгового представника, строком на два місяці, через те, що керуючи своїм автомобілем 10 травня 1997 року, він не зупинився на переїзді залізничної колії, таким чином порушивши правила дорожнього руху.

10. 9 червня 1997 року співробітники поліції зупинили заявника, який був за кермом свого автомобіля, для перевірки документів. Він пред'явив їм тимчасове водійське посвідчення, видане 6 червня 1997 року поліцією Ботошани, на підставі якого він міг керувати автомобілем до 21 червня 1997 року. Відповідно до результатів перевірки тимчасового посвідчення, це посвідчення було підробкою і було виготовлене співробітником поліції Б.Д.

11. За поданням військової прокуратури співробітник поліції був звинувачений у фальсифікації офіційних документів, а заявнику було пред'явлено обвинувачення в підбурюванні до підроблення документу, використання фальшивих документів та керування автомобілем на час періоду призупинення дії водійського посвідчення, порушення, за яке статтею 36 Указу №328/1966 передбачається покарання.

12. З огляду на статус співробітника поліції як військовослужбовця, його справа була передана військовому суду Ясси. Що стосується заявника, то повноваження цього суду поширювалося на нього відповідно до статті 35 Кримінально-процесуального кодексу з огляду на зв'язок між правопорушенням, у якому він обвинувачувався, та правопорушеннями, у яких було обвинувачено Б.Д.

13. Рішенням від 31 серпня 1998 року військовий суд погодився з фактами справи, викладеними в обвинуваченні військовою прокуратурою, і засудив заявника до одного року і чотирьох місяців

позбавлення волі умовно за вчинене порушення, передбачене статтею 36 Указу №328/1966.

14. Заявник оскаржив це рішення до територіального військового суду Бухареста і вимагав свого виправдання. Він стверджував, що не вчинив правопорушення, використовуючи посвідчення, адже не знав, що воно було підробкою. Він визнав, що просив Б.Д. про видачу цього посвідчення, однак наголошував, що не підбурював його до підроблення документу.

15. Рішенням від 4 лютого 1999 року суд відхилив апеляцію заявника на тій підставі, що сукупність доказів у справі свідчила, що саме заявник наполягав на виготовленні співробітником поліції Б.Д. фальшивого документу.

16. За клопотанням заявника, рішення територіального військового суду було підтримане рішенням військового апеляційного суду від 15 квітня 1999 року.

17. Після завершення двохмісячного строку вилучення водійського посвідчення поліція повернула його заявнику.

В. Анулювання водійського посвідчення заявника

18. Заявник користувався своїм водійським посвідченням до 7 вересня 1999 року, коли за поданням начальника дорожньої поліції начальник департаменту поліції анулював його відповідно до пункту 2 статті 42 Указу №328/1966 на тій підставі, що він був засуджений апеляційним військовим судом рішенням від 15 квітня 1999 року за порушення, пов'язане із правилами дорожнього руху.

19. Заявник оскаржив анулювання його водійського посвідчення в адміністративному суді. Він стверджував, що апеляційний військовий суд у своєму рішенні не призначив додаткового покарання у вигляді анулювання посвідчення, отже визнання його таким за рішенням поліції було незаконним і порушувало його свободу пересування та право на працю з огляду на те, що його робота передбачала часті поїздки на автомобілі.

20. Судовим рішенням від 31 травня 2000 року апеляційний суд Алба-Юлії вирішив, що застосований захід був законним, оскільки відповідно до пункту 1 статті 43 Указу №328/1966 начальник департаменту поліції може анулювати водійське посвідчення особи, засудженої за порушення правил дорожнього руху, у випадку, передбаченому пунктом 2 статті 42 вищевказаного Указу.

21. Заявник оскаржив це рішення у Верховному Суді, посилаючись на неконституційність пункту 2 статті 42 Указу №328/1966. Питання неконституційності було направлено на розгляд Конституційного суду. Заявник стверджував, що пункт 2 статті 42 Указу №328/1966 вплинув, головним чином, на його свободу пересування і допускав обмеження

його прав і свобод адміністративним органом. У своєму рішенні від 14 червня 2001 року Конституційний суд, підтверджуючи конституційність відповідної статті, відхилив твердження заявника, мотивуючи це тим, що умови реалізації свободи пересування передбачено законом, що дало поліції можливість анулювати водійське посвідчення. Конституційний суд додав, що свобода пересування не передбачає, що рішення про анулювання посвідчення має прийматися виключно судом і що вона може також підпадати під виключні повноваження поліції.

22. Рішенням від 12 грудня 2001 року Верховний суд відхилив клопотання заявника, мотивуючи це тим, що внаслідок засудження за порушення правил дорожнього руху поліція була зобов'язана анулювати водійське посвідчення відповідної особи. Верховний суд постановив, що анулювання водійського посвідчення було автоматичним, а отже, не може бути переглянуте судовими органами.

23. 30 квітня 2002 року заявник склав іспит на отримання нового водійського посвідчення, яке було йому видане 9 травня 2002 року.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПРАКТИКА

A. Національне право

24. Відповідні положення, чинні на момент вказаних обставин:

1. Конституція

Стаття 123

«Судді є незалежними і підпорядковуються виключно закону».

Стаття 124

«Судді, призначені Президентом Румунії, не можуть бути замінені відповідно до законодавства. Питання підвищення їх на посаді, переведення та покарання можуть вирішуватися виключно Вищою радою магістратури відповідно до умов, передбачених законодавством».

2. Закон №54 від 9 липня 1993 року щодо організації військових судів і військових прокуратур

Стаття 23

«Військові судді і військові прокурори є представниками судової влади і належать до корпусу суддів».

Стаття 24

«Військовим суддею може бути призначена особа, яка, крім умов, визначених Законом №92/1992 про організацію судової системи, є діючим офіцером армії».

Стаття 25

«Військові судді і прокурори призначаються за поданням Вищої ради магістратури Указом Президента Республіки».

Стаття 27

«Військові судді, призначені відповідно до положень цього Закону, не можуть бути замінені. Щодо військових прокурорів і суддів діє принцип стабільності посади (...)»

Стаття 28

«Положення Закону №92/1992 про організацію судової системи, які стосуються прав і свобод представників судової влади, застосовуються також до військових суддів».

Стаття 29

«Військові судді зобов'язані під час судових засідань бути одягненими у військову форму».

Стаття 30

«Військові судді є діючими військовослужбовцями з усіма відповідними правами та обов'язками. Оплата їхньої праці та всі інші права (...) забезпечуються Міністерством національної оборони, відповідно до положень Закону №50/1960 про заробітну плату та інші права представників судової влади та нормативних актів про заробітну плату та інші права військовослужбовців.

Присвоєння військових звань представникам судової влади, а також їхнє просування по військовій ієрархії регулюються нормами, які застосовуються до постійно діючих кадрів армії».

Стаття 31

«Порушення норм військової дисципліни тягне за собою відповідальність військових суддів відповідно до Положень про військову дисципліну.

Нехтування дисципліною під час виконання судових обов'язків тягне за собою відповідальність військових суддів згідно з процедурами, передбаченими Законом №92/1992».

*3. Кримінально-процесуальний кодекс***Стаття 26**

«Військовий трибунал уповноважений розглядати (...) правопорушення, вчинені військовослужбовцями (...)»

25. Сфера застосування вищезазваної статті була обмежена із набранням сили Закону №281/2003 щодо статусу поліцейських, який передбачає, що вони є державними службовцями. З цього часу повноваження із розгляду правопорушень, вчинених поліцейськими, перейшли до цивільних судів.

Стаття 33

«Пропорушення є пов'язаними, якщо вони складаються із різних дій, вчинених одночасно і в одному і тому ж місці спільно кількома особами, або якщо вони вчинені різними особами, навіть в різний час і різних місцях, але в результаті попередньої згоди між цими особами (...)»

Стаття 35

«Повноваження військових судів поширюються на цивільних осіб, якщо вчинені ними правопорушення утворюють неподільне ціле із правопорушеннями, вчиненими військовослужбовцем або складають пов'язані з ними правопорушеннями».

*4. Указ №328/1966 щодо дорожнього руху***Пункт 4 Статті 22**

«Особа, яка була остаточно засуджена за порушення правил дорожнього руху, (...) не має права складати іспит на отримання водійського посвідчення».

Стаття 36

«Керування транспортним засобом (...) протягом періоду призупинення дії водійських прав карається позбавленням волі строком від шести місяців до трьох років або штрафом».

Пункт 2 Статті 42

«Водійське посвідчення може бути анульовано, якщо його власник був засуджений в силу остаточного рішення за порушення, вказані в пункті 4 статті 22».

Стаття 43

«Рішення про анулювання водійського посвідчення (...) приймається начальником департаменту поліції (...)»

26. Положення Указу №328/1966 було скасовано і замінено надзвичайним Указом Уряду №195/2002. Відповідно, поліція була позбавлена права приймати рішення про доцільність анулювання водійського посвідчення в силу віднесення цього повноваження до повноважень судді у кримінальних справах.

В. Повноваження військових судів із розгляду справ щодо цивільних осіб: ситуація в Європі та в інших міжнародних органах*1. Ситуація в Європі*

27. Навіть за наявності деяких відмінностей у повноваженнях військових судів із розгляду справ щодо цивільних осіб в законодавстві європейських країн, в переважній більшості правових систем таких повноважень не передбачено або їх обмежено в мирний час, з одного боку, справами щодо цивільних осіб, пов'язаних контрактом або іншими відносинами підпорядкування збройним силам, та, з іншого боку, деякими визначеними ситуаціями, як наприклад, правопорушення або співучасть у вчиненні правопорушення проти збройних сил або порушення щодо права власності армії.

2. Система Організації Об'єднаних Націй

28. У загальних зауваженнях 1984 року до статті 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права¹ Комітет прав людини Організації Об'єднаних Націй попередив держави-члени про таке:

«Комітет відзначає наявність в багатьох країнах військових або надзвичайних трибуналів, які розглядають справи щодо цивільних осіб, що становить

¹ «Всі особи є рівними перед судами і трибуналами. Кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його права та обов'язків у будь-якому цивільному процесі, на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону (...)»

серйозну загрозу у контексті справедливого, безстороннього і незалежного правосуддя. Дуже часто такі суди створені, щоб дозволити застосування надзвичайних процедур, які не відповідають звичайним нормам правосуддя. Хоча Пакт дійсно не забороняє створення подібних судів, визначені у ньому умови так само чітко передбачають, що судовий розгляд справ щодо цивільних осіб повинен бути винятковим і відбуватися із дотриманням усіх гарантій, зазначених в статті 14. Комітет відзначив серйозну нестачу інформації з цього приводу в звітах деяких країн-членів, судова система яких передбачає можливість розгляду справ щодо цивільних осіб такими трибуналами. У деяких країнах ці військові або надзвичайні трибунали не надають чіпких гарантій належного здійснення правосуддя відповідно до приписів статті 14, які є необхідними для ефективного захисту прав людини».

29. Звіти по кожній країні, які були прийняті згодом, дозволили Комітету прояснити його точку зору. Комітет не вагається у своїй критиці держав, законодавство яких ще дозволяє військовим судам розглядати справи щодо цивільних осіб. Комітет наполягає на реформі законодавства в цих країнах у цій сфері і вітає ті країни, які таку реформу провели. Нарешті, Комітет вважає, що «військові трибунали не повинні бути уповноваженими розглядати справи, у яких не йдеться про злочини, вчинені військовослужбовцями при виконанні їхніх службових обов'язків». У своєму звіті від 1999 року щодо Польщі Комітет висловлюється ще більш різко: «(...) стурбований інформацією щодо розширення повноважень військових трибуналів із розгляду справ щодо цивільних осіб; незважаючи на обмеження, нещодавно зроблені відносно такого провадження, Комітет не може допустити, щоб така практика виправдовувалася міркуваннями зручності із надання військовому трибуналу повноважень із розгляду справи щодо будь-якої особи, яка взяла участь у будь-якій формі у вчиненні правопорушення, головним виконавцем якого є військовослужбовець» (Остаточні зауваження Комітету з прав людини: Польща, Doc. CCPR/C/79/Add.110, 29 липня 1999 р., § 21).

30. Якщо говорити не тільки про країни-члени Ради Європи, в яких заборонено розгляд справ щодо цивільних осіб у будь-якому випадку, то подібна критика була спрямована проти Російської Федерації і Словаччини (див. в тому числі, Остаточні зауваження Комітету з прав людини: Словаччина, Doc. CCPR/C/79/Add.79, 4 серпня 1997 р., § 20).

31. Насамкінець, можна процитувати звіт Спеціального доповідача Підкомісії з просування і захисту прав людини від 13 січня 2006 року про «Питання здійснення правосуддя військовими трибуналами».

Принцип №1 цього документу передбачає:

«Військові суди, якщо такі існують, можуть бути створеними лише на підставі конституції або закону із дотриманням принципу поділу влади. Вони повинні бути невід'ємною частиною загальної судової системи.

Доповідач, однак, уточнює, що:

«(...) «конституціоналізація» військових трибуналів, яка існує в багатьох країнах, не повинна ставити їх за межі загального права, вище закону, а навпаки передбачати їх існування в межах принципів правової держави, починаючи з принципу поділу влади та ієрархії норм».

Принцип №2 наголошує на дотриманні норм міжнародного права в наступному формулюванні:

«Військові трибунали повинні застосовувати загальновизнані міжнародні стандарти і процедури в якості гарантії справедливого судового розгляду за будь-яких обставин, а також норми міжнародного гуманітарного права».

Однак, Принцип №5, у якому йдеться про функціональні повноваження військових судів, передбачає:

«Військові суди в принципі не повинні бути уповноваженими розглядати справи щодо цивільних осіб. У будь-якому разі, держава слідкує за тим, щоб справи щодо цивільних осіб, обвинувачених у кримінальному правопорушенні будь-якого характеру, розглядалися цивільними судами».

3. Міжамериканська система захисту прав людини

32. Міжамериканський суд з прав людини дотримується сталої судової практики, яка виключає цивільних осіб з юрисдикції військових трибуналів, у наступному формулюванні (*переклад*):

«У демократичній державі, в якій управління здійснюється відповідно до принципу верховенства права, повноваження військових трибуналів в кримінальних справах повинні бути обмежувального і виняткового характеру, а також спрямованими на захист спеціальних правових інтересів відповідно до функцій, наданих армії законом. Відповідно, справи щодо цивільних осіб необхідно виключити із компетенції військових трибуналів, юрисдикція яких повинна обмежуватися військовослужбовцями, що вчинили злочин або правопорушення, за своїм характером пов'язані із посяганням на інтереси військового порядку, які захищаються законом» (МСПЛ, *справа "Дюранд і Угарте проти Перу" (Durand et Ugarte c. Pérou)*, 16 серпня 2000 року, § 117).

33. Такий підхід, заснований на статті 8 Міжамериканської конвенції з прав людини, було застосовано в інших справах, вирішених Судом, і Міжамериканська комісія дотримувалась цього підходу і раніше (див. Міжнародна комісія юристів, *Військова юрисдикція і міжнародне право*, 2004, пп. 118 і далі).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

34. Заявник стверджує, що розгляд його справи у військовому судді Ясси, територіальному військовому трибуналі Бухареста та апеляційному військовому суді не відповідав вимогам пункту 1 статті 6 Конвенції, який у відповідній частині передбачає:

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який (...) встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення».

A. Аргументи сторін

35. Як стверджував заявник, військові суди не можуть бути «незалежним і безстороннім судом» відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції, оскільки військові судді підпорядковуються Міністерству оборони. Він вважає, що відповідно до статей 23, 29 і 30 Закону №54 від 9 липня 1993 року, вони є діючими офіцерами і отримують заробітну плату від армії і повинні підпорядковуватися військовій дисципліні.

36. Уряд стверджував, що судді, які засідають у військових судах, відповідають критеріям незалежності і безсторонності відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції. Він стверджував, що процедура їх призначення, незмінність та стабільність посади, які за ними визнаються, а також їхні права та обов'язки, є такими ж, як і для цивільних посад і передбачають достатньо гарантій незалежності і безсторонності.

37. Щодо повноваження військових судів із розгляду справ щодо цивільних осіб, Уряд підкреслює, що це дозволяє краще розглядати кримінальні справи з огляду на можливість аналізу усіх елементів скоєних правопорушень, що дозволяє таким чином уникати суперечливих рішень.

38. Крім того, Уряд вважав, що заявник не міг стверджувати про недостатню незалежність та безсторонність військових судів, оскільки він ніколи не оскаржував у цих судах будь-які процесуальні недоліки, які могли б поставити під сумнів їхню незалежність і безсторонність.

В. Оцінка Суду

1. Загальні принципи

39. Суд насамперед підтверджує, що для визначення «незалежності» суду в контексті пункту 1 статті 6, необхідно взяти до уваги, зокрема, спосіб призначення та строк повноважень його членів, наявність захисту проти зовнішнього тиску та зовнішній прояв незалежності (див. серед багатьох, рішення у справі «Золотас проти Греції» (*Zolotas c. Grèce*), № 38240/02, § 24, 2.02.2005).

40. Що стосується безсторонності суду, у контексті даної справи слід нагадати, що її необхідно оцінювати об'єктивно, переконавшись у наданні ним достатніх гарантій для виключення будь-яких обґрунтованих сумнівів (див. серед багатьох, рішення у справі «Булут проти Австрії» (*Bulut c. Autriche*) від 22 лютого 1996 року, *Збірка* 1996–II, с. 356, § 31, і справі «Томанн проти Швейцарії» (*Thomann c. Suisse*) від 10 червня 1996 року, *Збірка* 1996–III, с. 815, § 30).

41. Суд наполягає на необхідності розрізняти цивільне та адміністративне провадження, з одного боку, та кримінальне – з іншого. У справі йдеться про кримінальне провадження, і Суд обмежить свій аналіз цією конкретною сферою.

42. Суд нагадує, що Конвенція не забороняє військовим судам виносити рішення у кримінальних справах проти військовослужбовців за умови, що вони будуть дотримуватися гарантій незалежності і безсторонності, передбачених пунктом 1 статті 6 (справа «Морріс проти Сполученого Королівства» (*Morris c. Royaume-Uni*), № 38784/97, § 59, ЄСПЛ 2002-I, справа «Купер проти Сполученого Королівства» (*Cooper c. Royaume-Uni*) [GC], № 48843/99, § 106, ЄСПЛ 2003-XII, і справа «Онен проти Туреччини» (*Önen c. Turquie*), (déc.), № 32860/96, 10.02.2004).

43. Однак інша справа, коли національне законодавство уповноважує цей тип судових інстанцій на розгляд справ щодо цивільних осіб у кримінальних справах.

44. Суд відзначає, що стверджувати про абсолютне виключення повноважень військових судів щодо цивільних осіб відповідно до Конвенції не можна. Однак за наявності таких повноважень, їх необхідно розглянути особливо ретельно.

45. Суд, з-поміж іншого, надає у багатьох справах велике значення тій обставині, що цивільна особа постає перед судовим органом, який складається, хай навіть лише частково, із військових осіб (див. наостанок, справу «Ергін проти Туреччини» (*Ergin c. Turquie*) (№ 6), № 47533/99, § 43, 04.05.2006; справу «Окалан проти Туреччини» (*Öcalan c. Turquie*) [GC], № 46221/99, § 116, ЄСПЛ 2005-..., і справу «Сайнер проти Туреччини» (*Şahiner c. Turquie*), № 29279/95, § 45, ЄСПЛ

2001-IX). Він вважає, що подібна ситуація серйозно підірвала довіру, яку судові органи повинні вселяти в демократичному суспільстві (див. *mutatis mutandis, справу «Каневі та інші проти Туреччини» (Canevi et autres c. Turquie)*, № 40395/98, § 33, 10.11.2004).

46. Це занепокоєння, яке тим більше зростає, коли мова йде про суд, який складається виключно з військових суддів, спонукає Суд стверджувати, що той факт, що подібні суди приймають рішення щодо обґрунтованості кримінальних обвинувачень проти цивільних осіб, може вважатись таким, що відповідає статті 6 лише у виняткових випадках.

47. Суд утвердився в своєму еволюційному підході, яким останнє десятиліття ознаменувалося на міжнародному рівні (пункти 27-33- вище) і який підтверджує існування чіткої тенденції виключення юрисдикції військових судів у кримінальних справах щодо цивільних осіб.

48. У цьому контексті слід нагадати звіт від 13 січня 2006 року про питання здійснення правосуддя військовими судами. У Принципі №5 зазначено, що «військові суди в принципі не повинні бути уповноваженими розглядати справи щодо цивільних осіб. У будь-якому разі, держава слідкує за тим, щоб справи стосовно цивільних осіб, обвинувачених у кримінальному правопорушенні будь-якого характеру, розглядалися цивільними судами» (див. пункт 31 вище).

49. Подібна позиція уже також прийнята Міжамериканським судом з прав людини (див., наприклад, *справу «Дюранд і Угарте проти Перу» (Durand et Ugarte c. Pérou)*, 16.08.2000, § 117, пункт 32 вище), який підкреслює, що військові суди створюються, в силу різних законів, з метою підтримання порядку та дисципліни в збройних силах. Їхня компетенція повинна обмежуватись військовослужбовцями, які вчинили злочин або правопорушення під час виконання своїх обов'язків.

50. Суд нагадує особливе місце, яке займає армія в конституційній організації демократичних держав, яке повинне обмежуватись сферою національної безпеки, у той час як судова влада, в принципі, відноситься до сфери громадянського суспільства. Він також враховує існування спеціальних правил, які регулюють внутрішню організацію та ієрархічну структуру збройних сил.

51. Повноваження військової кримінальної юстиції повинні поширюватися на цивільних осіб за наявності вагомих причин, які виправдовують таку ситуацію, та чіткої і передбачуваної правової основи. У кожному випадку необхідно продемонструвати наявність таких причин *in concreto*. Віднесення певних категорій правопорушень до юрисдикції військових судів у національному законодавстві *in abstracto* не є достатнім.

52. Обмеження лише таким віднесенням *in abstracto* може поставити зацікавлених цивільних осіб в ситуацію, яка значно відрізняється від ситуації, за якої громадян судять звичайні суди, і може спричинити проблему нерівності перед правосуддям, яка повинна бути усунута, наскільки це можливо, особливо в кримінальних справах (див. вищевказану справу «Ергін» (*Ergin*),).

2. Застосування цих принципів у справі

53. У цій справі Суд зазначає, що завдяки чинності законодавчих положень щодо повноважень військових суддів заявник, який жодним чином не зв'язаний присягою і не підпорядкований армії, був все-таки переданий військовим судам за вчинення правопорушення загального права.

54. З врахуванням тієї обставини, що скарга заявника стосується головним чином стверджуваної відсутності незалежності військових суддів, а також те, що він висунув той самий аргумент щодо приналежності військових суддів до армійської ієрархії з метою оскарження також безсторонності військових трибуналів, Суд розгляне ці два питання разом (див., *mutatis mutandis*, справу «Інкал проти Туреччини» (*Incal c. Turquie*), 09.06.1998, Збірка рішень і ухвал 1998-IV, с. 1571, § 65 і справу «Джіраклар проти Туреччини» (*Çiraklar c. Turquie*), 28.10.1998, Збірка рішень і ухвал 1998-VII, с. 3072, § 38).

55. У цьому контексті Суд зазначає, що статус військових суддів передбачає певні гарантії незалежності та безсторонності. Так, військові судді одержують таку саму професійну освіту, як їхні цивільні колеги, і користуються такими ж конституційними гарантіями, якими користуються цивільні судді, враховуючи те, що вони призначаються Президентом Республіки за поданням Вищої ради магістратури, є незмінюваними і перебувають на своїй посаді на постійній основі.

56. З іншого боку, інші характеристики статусу військових суддів можуть викликати сумнів щодо їхньої незалежності та безсторонності. Статті 29 і 30 Закону №54/1993 передбачають, що військові судді є кадровими офіцерами, які отримують винагороду від Міністерства оборони, підпорядковуються військовій дисципліні, а їхнє підвищення по службі регулюється внутрішніми розпорядчими актами.

57. Що стосується причин, на які посилається Уряд, для виправдання повноважень військових судів щодо заявника, Суд не може погодитися з аргументом, що така причина полягала у необхідності проведення аналізу фактів у їх сукупності, з метою уникнення суперечливих рішень, оскільки правопорушення, в якому обвинувачується заявник, є невід'ємним від тих, в яких обвинувачується співробітник поліції.

58. Щодо останнього аргументу Уряду, який скоріше стосується невичерпання внутрішніх засобів юридичного захисту, Суд вважає, що заявника не можна звинувачувати у тому, що він не порушив перед військовими судами питання відсутності незалежності та безсторонності цих судових органів. Така скарга не змінила б процедуру, виняткову компетенцію військових судів щодо всіх пов'язаних правопорушень, вчинених цивільною особою і військовослужбовцем, що ґрунтується безпосередньо на статті 35 Кримінально-процесуального кодексу.

59. З урахуванням вищевказаного і, зокрема, ситуації на міжнародному рівні, як вона викладена вище (пункти 27-33), Суд вважає, що сумніви заявника щодо незалежності та безсторонності військових судів можуть бути об'єктивно виправданими (*mutatis mutandis*, вищевказана справа «Інкал» (*Incal*), с. 1573, § 72 в кінці).

60. Відповідно, було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 4 ПРОТОКОЛУ № 7 КОНВЕНЦІЇ

61. Заявник стверджує, що відкликання його водійського посвідчення поліцією є другим накладеним покаранням за ті самі факти, які призвели до його засудження військовими судами у кримінальній справі за порушення правил дорожнього руху. Він посилається на статтю 4 Протоколу №7, яка у відповідній частині передбачає:

«Нікого не може бути вдруге притягнуто до суду або покарано в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави».

A. Аргументи сторін

62. Заявник стверджує, що військові суди засудили його за те, що він керував автомобілем під час призупинення дії його водійського посвідчення, однак не застосували жодної санкції щодо водійського посвідчення. Відповідно, він вважає, що, відкликавши його водійське посвідчення, поліція наклала на нього друге покарання за ті самі факти.

63. Уряд стверджує, що у справі не було повторного розгляду остаточно закритого кримінального провадження, оскільки відкликання водійського посвідчення було лише наслідком обвинувачення, винесеного військовими судами. Таким чином, він

вважає, що застосування двох покарань, накладених двома різними органами державної влади, не спричиняє порушення принципу *non bis in idem (mutatis mutandis, справа «R.T. проти Швейцарії» (R.T. c. Suisse) (ріш.), № 31982/96, 30.05.2000)*.

В. Оцінка Суду

64. Суд зазначає, що за керування автомобілем під час призупинення дії його водійське посвідчення, заявник спочатку був засуджений рішенням апеляційного військового суду від 15 квітня 1999 року до одного року і чотирьох місяців позбавлення волі умовно. Згодом, в силу цього обвинувачення його водійське посвідчення було анульоване рішенням начальника департаменту поліції Сучави від 7 вересня 1999 року .

65. Суд відзначає, що перш за все постає питання щодо застосовності статті 4 Протоколу №7.

66. У цьому контексті Суд зазначив, що хоча національне право кваліфікує анулювання водійського посвідчення як адміністративний захід, в силу ступеня його тяжкості, карального і стримуючого характеру і воно підпадає під кримінальне покарання (див., *mutatis mutandis, справу «Маліж проти Франції» (Malige c. France), № 27812/95, с. 2936, § 39, ЄСПЛ 1998-VII і справу «Нільсон проти Швеції» (Nilsson c. Suède) (déc), № 73661/01, 13.12.2005)*.

67. Суд нагадує, в свою чергу, що стаття 4 Протоколу №7 спрямована на заборону повторного розгляду остаточно закритих кримінальних справ з метою недопущення притягнення особи або покарання в порядку кримінального провадження за один і той же вчинок судовими органами однієї і тієї ж держави вдруге. Таким чином, це положення не застосовується до відкриття нового провадження (*справа «Градінгер проти Австрії» (Gradinger c. Autriche), 23.10.1995, серія А № 328-С, с. 65, §§ 53, 55)*.

68. Проте у цій справі слід визнати, що анулювання водійського посвідчення було прямим і передбачуваним наслідком кримінального засудження заявника. Насправді, Суд відзначив, що хоча рішення про оскаржуване анулювання було прийнято адміністративним органом влади, таке анулювання відбулося виключно через остаточно засудження, оголошене кримінальним суддею, і без відкриття нової процедури.

69. Безумовно, Суд зазначає, що рішення Верховного суду від 12 грудня 2001 року може здаватись таким, що суперечить положенням пункту 2 статті 42 Указу №328/1966 щодо обізнаності стосовно автоматичного анулювання водійського посвідчення в силу кримінального обвинувачення, але, у будь-якому випадку, тісний зв'язок між двома санкціями змушує Суд дійти висновку, що

анулювання, що розглядається, схоже на додаткове покарання до кримінального засудження, а отже, є його невід'ємною частиною (див., *mutatis mutandis, справу «R.T.» (R.T.)*, і *справу «Нільсон» (Nilsson)*, вказану вище). Бажання законодавчого органу розмежувати анулювання водійського посвідчення від головного покарання, визначеного кримінальним суддею, шляхом віднесення його до повноважень місцевої поліції, не змінило б суті справи (див., *mutatis mutandis, справу «Маліж» (Malige)*, вказану вище, с. 29-36, § 39).

70. Як наслідок, порушення статті 4 Протоколу №7 не було.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

71. Відповідно до статті 41 Конвенції

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

A. Шкода

72. Заявник вимагав 120 000 гюльденів (NLG), що в еквіваленті становить 54 453 євро як відшкодування за втрату заробітної плати. Він стверджує, що нідерландська компанія запропонувала йому посаду директора, яку він не зміг отримати, оскільки Посольство Нідерландів у Румунії відмовило йому у довгостроковій візі з огляду на його судимість.

73. Заявник стверджує, що він також зазнав моральної шкоди за фактом його засудження, яке спричинило важку депресію. Він оцінює цю шкоду в 50 000 євро.

74. Уряд оскаржує ці претензії, які він вважає надмірними і позбавленими причинно-наслідкового зв'язку зі стверджуваним порушеннями пункту 1 статті 6 та статті 4 Протоколу №7 Конвенції.

75. Суд зазначає, що підставою присудження справедливої сатисфакції є неможливість заявника скористатися правом на розгляд його справи незалежним і безстороннім судом відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції.

76. У контексті сум, що вимагаються як відшкодування втраченої заробітної плати, Суд не відзначив жодного причинно-наслідкового зв'язку між порушенням пункту 1 статті 6 Конвенції і цими втратами. Суд дійсно не може передбачити, які зміни відбулися б у професійному житті заявника, якби б він одержав довгострокову візу до Нідерландів.

77. Що стосується моральної шкоди, то Суд вважає, що заявник зазнав певних незручностей з огляду на обставини справи. Виходячи із вимог справедливості відповідно до статті 41, Суд присуджує йому за відшкодування моральної шкоди у розмірі 1 000 євро.

В. Судові витрати

78. Заявник вимагає відшкодування понесених судових витрат у національних судах у розмірі 1 000 євро та гонорару його адвокату, включно з його представництвом у Суді, у розмірі 5 000 євро. Він надає документальні підтвердження на 1 800 000 румунських леїв (ROL) витрат, пов'язаних із національним провадженням, і на 370 000 ROL витрат на переклад.

79. Уряд вважає ці суми надмірними і зазначає, що за відсутності підтверджувальних документів, ці претензії необхідно відхилити.

80. Суд нагадує, що відповідно до статті 41 Конвенції, можуть бути відшкодовані лише ті витрати, щодо яких було встановлено, що вони дійсно мали місце, були необхідними і у розумному розмірі (див., серед іншого, справу «Ніколова проти Болгарії» (*Nikolova c. Bulgarie*) [GC], № 31195/96, § 79, ЄСПЛ 1999-II).

81. У цій справі Суд постановляє, що витрати, понесені у національному провадженні, а саме у розмірі 1 800 000 ROL, були дійсно понесені, що підтверджено відповідними документами.

82. З іншого боку, Суд відзначає, що у документах, що підтверджують витрати на переклад, не вказано, що саме перекладалося. Заявник також не надав документального підтвердження або записів щодо його вимог із відшкодування витрат на гонорар адвоката. Однак Суд вважає, що він так чи інакше поніс витрати на оплату роботи адвоката у національному провадженні, а також у зв'язку із поданням заяви до Суду.

83. Беручи до уваги наявну у нього інформацію та вищевказані критерії, Суд вважає розумним призначити заявнику відшкодування усіх сукупних витрат у розмірі 1 000 євро.

С. Пеня

84. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ОБСТАВИН СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;
2. *Постановляє*, що не було порушення статті 4 Протоколу № 7 Конвенції;
3. *Постановляє*, що
 - а) упродовж трьох місяців починаючи з дати, коли рішення стало остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявнику 1 000 євро (одну тисячу євро) відшкодування моральної шкоди та і 1 000 євро (одну тисячу євро) судових витрат та додатково суму податків, що можуть нараховуватися;
 - б) ця сума має бути конвертована у румунські леї за курсом станом на день здійснення платежу;
 - с) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, що діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено французькою мовою та повідомлено письмово 21 вересня 2006 року, відповідно до пунктів 2 і 3 правила 77 Регламенту.

Сорен Нільсен (Søren Nielsen)
Секретар

Хрістос Розакіс (Christos Rozakis)
Голова